

سرفصل درس « ازدواج و خانواده در ایران و اسلام »

۱. معرفی درس و منطق آن:

این درس، آموزش نظری مبانی ازدواج و تشکیل کانون خانواده، متخذ از مکتب مقدس اسلام است. این درس شامل مباحثی چون مباحث اساسی در زمینه ازدواج، روابط عاطفی زوجین، مبانی حقوقی زوجین، فرزند پآوری و فرزندپروری، و خانواده گسترده است. دانشجو معلم در این واحد درسی می آموزد که انتخاب همسر شایسته چه رموزی دارد و اینکه چگونه خودش در جایگاه همسری شایسته ایفای نقش کند و فرزندانی صالح که عامل گرمی زندگی مشترک است را تربیت نماید. این دانش و مهارت کمک می کند تا دانشجو معلمان بتوانند در زندگی شخصی خود، آسایش و آرامش را تجربه کنند و وظیفه خطیر اجتماعی خود را در مدرسه به انجام برسانند.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: ازدواج و خانواده در ایران و اسلام نام درس به انگلیسی: <i>Marriage and family in Iran and Islam</i>
نوع درس: نظری	
تعداد واحد: ۲	
تعداد ساعت: ۳۲	
شایستگی کلیدی: موضوعی CK	پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود:
پیش نیاز: -	۱- مبانی علمی روابط حقوقی و عاطفی زوجین را بطور کاربردی فرا بگیرد.
استاد متخصص برای	۲- با انواع بحران های طولی و عرضی در زندگی مشترک آشنا شده و راه حل اجمالی آن را ارائه دهد.
تدریس: استاد دارای	۳- دانشجویان معلمان دختر، با توجه به سال های اشتغال خود بتوانند مهارت همسر داری و همچنین ایفای نقش شایسته مادری را مطابق با قوانین اسلام کسب کنند. دانشجویان پسر، مهارت همسریابی را با تاکید بر نقش مادری شایسته برای فرزندان کسب کنند و قادر به زندگی پایدار با همسر خود باشند.
تخصص استنباط در آیات و روایات مربوط به ازدواج و خانواده	

۲. فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مباحث اساسی

- تعریف لغوی و اصطلاحی ازدواج در اسلام (نکاح)
- فلسفه ازدواج و اهمیت تشکیل خانواده و نهی از رهبانیت
- انواع ازدواج هایی که در تاریخ بشر از دیدگاه اسلام نهی شده است: (رہط - شغار - مخادنه - استبضاع - تعویضی - مقت - اماء)

- مدیریت امر ازدواج بر عهده چه کسانی است؟ (سوره مبارکه نور آیات ۳۲ و ۳۳)
- خویشتن داری جنسی تا آستانه ازدواج (نور ۳۳ - نساء ۲۵ - مائده ۵ - نور ۳۰ و ۳۱ و ۲۶)
- تسهیل در امر ازدواج (قانون مصوب ۱۳۸۴ که شامل ۱۳ ماده است).

- موانع ازدواج در ایران و راهکارهای رفع آن (اشتغال به تحصیل - مسائل اقتصادی - خدمت سربازی - طلاق پدر و مادر - سوء سابقه والدین - معلولیت - باورهای اشتباه و.... از کتاب دانش خانواده، کتاب درسی دانشگاه)
- نشانه و شاخصه رشد در اسلام و قانون مدنی ایران، برای فردی که در آستانه ازدواج قرار گرفته است.
- مهارت های لازم برای انتخاب همسر و تشکیل خانواده (اعتقاد به مبدء و معاد و ایمان عملی رکن اصلی است)

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

تکالیف عملکردی:

- تهیه مطالب پیرامون موضوعات مطروحه از اینترنت توسط دانشجو معلمان و ارائه آن در کلاس برای دانش افزایی بقیه همکلاسی ها

فصل دوم: بررسی مبانی حقوقی زوجین

- شرایط اصلی نکاح در اسلام
- حقوق و تکالیف متقابل زوجین مندرج در قانون مدنی ایران
- وظایف اختصاصی زوج مندرج در قانون مدنی ایران
- وظایف اختصاصی زوجه مندرج در قانون مدنی ایران
- انحلال نکاح و مسائل مربوطه مندرج در قانون مدنی ایران
- فسخ نکاح مندرج در قانون مدنی ایران
- بررسی آسیبهای زندگی خانوادگی پس از طلاق (کتاب زهرا آیت اللهی چاپ ۱۳۹۲ ص ۳۱۵ به بعد)
- بررسی لایحه حمایت خانواده در ایران.
- وضعیت معیشت در خانواده، دیدگاه اسلام در عقد دائم در صورتی که زوجین هردو شاغلند (کتاب زهرا آیت اللهی چاپ ۱۳۹۲ ص ۲۱۸ به بعد).
- عوامل معنوی که در ازدیاد یا کاهش روزی در خانواده تأثیر بسزایی دارند (پرداخت یا عدم پرداخت خمس و زکات و مالیات و.... و صله رحم یا ترک آن - احسان به والدین یا حقوق والدین - استفاده از تلاوت سوره های قرآنی یا بی اعتنائی به آن- بیداری بین الطلوعین یا خواب در آن زمان و....)

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس
- ۳- بررسی آیات و روایات مربوط به موضوع بخصوص بررسی (آیات سوره ممتحنه پیرامون مهریه و نفقه زنان)

تکالیف عملکردی:

- تهیه مطالب پیرامون موضوعات مطروحه از اینترنت توسط دانشجو معلمان و ارائه آن در کلاس برای دانش افزایی بقیه همکلاسی ها

- بررسی قوانین مصوبه جدید در مجلس شورای اسلامی ایران و ارائه به کلاس

- بررسی قوانین پیرامون خانواده از چند کشور آسیایی و غربی و ارائه به کلاس

فصل سوم: بررسی روابط عاطفی زوجین

- زن و شوهر همسرند تا بهشت (از کتاب مطلع عشق)
- مهارت های لازم برای استحکام روابط همسران (کتاب زهرا آیت اللهی چاپ ۱۳۹۲ ص ۱۶۸ به بعد)
- بررسی قوامیت شوهر از ماده ۱۱۰۵ قانون مدنی ایران و شرح آن از حدیث ۱ باب ۲۸۶ (جلد ۲ کتاب علل الشرایع شیخ صدوق علیه الرحمه)
- بررسی صفات بانو از آیه ۳۴/ نساء
- شرح مهرورزی متقابل زوجین از رساله حقوق (حق همسر) از دیدگاه امام سجاد سلام الله علیه
- نقش معنوی و حکیمانه زن در خانواده از (آیه ۳۴/ احزاب)
- نقش سیاسی زن در جامعه بستگی تام به ارتباط با همسرش دارد (آیه ۱۲ / سوره ممتحنه)
- ایفای نقش معنوی زن و شوهر در منزل از (آیه ۳۵/ احزاب)
- حسن معاشرت متقابل زن و شوهر از دیدگاه امام صادق سلام الله علیه (تحف العقول ص ۳۲۳)
- آراستگی متقابل زوجین (مبحث استحکام روابط همسران از کتاب زهرا آیت اللهی چاپ ۱۳۹۲ ص ۱۴۶ به بعد)

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده .
- ۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های از سوی مدرس

تکالیف عملکردی:

- تهیه مطالب پیرامون موضوعات مطروحه از اینترنت توسط دانشجو معلمان و ارائه آن به صورت صوتی و تصویری در کلاس برای دانش افزایی بقیه همکلاسی ها
- خلاصه کتاب های روانشناسی پیرامون مباحث روابط عاطفی همسران از سوی دانشجو معلم در کلاس ارائه شود.

فصل چهارم: فرزند آوری و فرزند پروری

- توصیه به ازدواج (نکاح) در اسلام برای ایجاد نسل مطهرمی باشد. (بررسی تفسیر آیه ۲۱/ روم) علیه و (آیات ۴۹ و ۵۰ / شوری)
- از دیدگاه علامه طباطبائی رحمه الله
- کسب دانش نقش پدری و مادری قبل از ازدواج توصیه شده است تا همسر گزینی شایسته ای انجام شود (کتاب ریحانه بهشتی).

- دعای قبل از بارداری (آیه ۸۹ / انبیاء) و دعای ایام بارداری (آیه ۱۸۹ / اعراف) و دعای پس از زایمان (آیه ۳۶ / آل عمران) و دعای دائمی برای همسر و فرزندان (آیه ۷۴ / فرقان) که شرح این آیات تکالیف پدر و مادر را تبیین می کند.
- تقسیمات دوره های سنی برای تربیت شایسته فرزند که از طرف پیامبر اعظم حضرت محمد صلی الله علیه و آله و اهل بیت معظم ایشان علیهم السلام وارد شده: از تولد تا هفت سالگی - از ۷ تا ۱۴ سالگی - از ۱۴ تا ۲۱ سالگی دستورات تربیتی مبسوطی است که در کتب دینی، مخصوصا در کتاب وسایل الشیعه شیخ هر عاملی وجود دارد.
- رعایت عفت در حریم خصوصی زناشویی با حضور فرزندان (آیات ۲۷ / اعراف - ۵۸ و ۵۹ / نور و احکام مربوطه از رساله عملیه هم مراجعه شود)
- اطلاعات پیرامون بهداشت تغذیه در قبل از اقدام به فرزند آوری و ایام بارداری و شیر دهی
- نتیجه تربیت فرزندان باید منجر به شخصیتی با این خصوصیات بشود: ۱ - محافظت نماز (آیات ۹ / مؤمنون - ۳۴ / معارج) ۲ - مدافع مکتب عزیز اسلام (آیه ۲۲ / مجادله) ۳ - کفرستیز (آیه ۲۹ / فتح)

تکالیف یادگیری:

- ۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده
- ۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های از سوی مدرس

تکالیف عملکردی:

- ۱- ویژگی های تقسیمات سه گانه سنی فرزندان، به صورت تحقیقی بین دانشجو معلمان و گذار شود تا در سه بخش (تربیت اعتقادی ۲- تربیت دینی ۳- تربیت اجتماعی) به صورت صوتی و تصویری ارائه گردد.
- ۳- ارائه مقاله پیرامون مسائل بهداشتی و بهداشت تغذیه از جانب دانشجو معلمان در پوشه کار لحاظ شود.

فصل پنجم: مبحث خانواده گسترده

- آدمی موجودی اجتماعی و مدنی الطبع است و به دیگر افراد جامعه نیازمند است و خواهان انس و الفت با دیگران می باشد.
- ضرورت برقراری ارتباط اجتماعی و فواید آن در آیات قرآن مجید و روایات و کتب روانشناسی
- سفارش به ارتباط با خانواده همسر و فامیل (آیه ۶۱ / نور)
- رعایت قوانینی که مانع آزار و رنجش در روابط فامیلی می شود (آیات ۲۷ و ۲۸ و ۲۹ / نور - آیه ۵۳ و ۵۸ / احزاب)
- حفاظت از حریم الهی (واجب و حرام) در روابط خانواده گسترده لازم است (۵۴ و ۵۵ / احزاب - ۳۱ و ۳۰ / نور) و پرهیز از اختلاط بین محرم و نامحرم تا مایه ایجاد انس و الفت بی ضابطه بین نامحرمان نشود که متأسفانه گاهی منجر به خیانت بین همسران می گردد.
- حفظ تعادل در روابط خانواده گسترده که موجب دلگیری های اخلاقی نشود (حسادت - تکبر - عصبیت - تفاخر - سخن چینی - غیبت - فاش کردن اسرار خانوادگی - رعایت نکردن حرمت بزرگترها و رذایل اخلاقی) و از عوامل موثر در جدایی می شوند.

- برای پرهیز از حرمت شکنی ها و کینه توزی ها توصیه وجود مقدس امام سجاد سلام الله علیه در (دعای ۳۹ و ۲۰) بسیار راهگشا ست و همچنین (آیات ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ / فصلت) آموزش دفع غم و غصه است که منجر به محبت خویشاوندی خواهد شد.

- دو نوع بحران طولی و عرضی که آسیب های زندگی مشترک هستند که اگر تدبیری در حل آنها نشود، منجر به قطع روابط شده نقصان در تربیت اجتماعی فرزندان پدید آمده و به کاهش برخورداری از حمایت های خویشاوندی منجر می شود (کتاب ارتباط با خانواده همسر).

- آموزش عدالت ورزی در روابط خویشاوندی (آیات ۸ و ۲ / مائده - ۸۵ و ۳۶ / نساء - ۲۷ / بقره - ۲۲ و ۲۳ / محمد - ۹۰ / نحل)

تکالیف یادگیری:

۱- مطالعه فصل از منابع معرفی شده.

۲- مشارکت در بحثهای کلاسی و پاسخ به پرسشهای طرح شده از سوی مدرس

تکالیف عملکردی:

- دانشجو معلم مورد های عینی که در اطرافیان سرخ دارد را به عنوان یک طرح قابل بررسی انتخاب کرده و به تحلیل آن پرداخته و راه حل اسلامی ایرانی آن را ارائه دهد.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

الف -- تدارک دیدن فرصتهای یادگیری به روش مستقیم:

۱- روش پرسش و پاسخ برای برانگیختن تفکر و تعمق به صورت استدلال گونه و منتقدانه در دانشجو

۲- روش سخنرانی همراه تمثیل و تشبیه و ذکر داستان

ب - روش غیر مستقیم:

۴- روش گفتگو به منظور کشف حقایق

۵- روش روشن سازی نگرش ها برای تحکیم اعتقادات و تصحیح عقاید نادرست

ج - روش مشاهده ای:

۱- روش مشاهده فیلم های مستند

۲- روش ایفای نقش

۳- روش آموزش باز (ملاقات دانشجویان دختر با مربی مهد در دانشگاه به جهت آشنایی با رفتارهای کودک

و ملاقات دانشجویان دختر و پسر با سردفتر دفاتر ازدواج و طلاق جهت آگاهی از شروط ضمن عقد و....)

۴- روش مبتنی بر خلاقیت: دانشجو معلم در این روش از خانواده خود یا از اطرافیان، بحران ایجاد شده را بررسی و تجزیه و تحلیل کرده راه حل ارائه بدهد تا به مهارت برخورد با مشکلات دست یابد.

۴. منابع آموزشی

منابع اصلی:

- ۱- خامنه ای، سید علی. (آخرین سال انتشار). مطلع عشق. گرد آورنده محمد جواد علی اکبری. ناشر: دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- ۲- آیت اللهی، زهرا. (۱۳۹۲). مهارت‌های زندگی خانوادگی در آئینه آیات و روایات. ناشر: دفتر نشر معارف
- ۳- انصاف داران، محمد رضا. (آخرین سال انتشار). آشنایی با حقوق خانواده. ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

منابع فرعی:

- ۱- ایمانی، محسن. (آخرین سال انتشار). ارتباط با خانواده همسر. ناشر: انتشارات پیام‌رسان
- ۲- اخوت، احمد رضا. (آخرین سال انتشار). بلوغ عاطفی - دوره اکرام و تألیف. ناشر: نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم السلام
- ۳- آیت اللهی، زهرا. (آخرین سال انتشار). زن و خانواده (سه جلدی). ناشر: روابط عمومی شورای فرهنگی - اجتماعی زنان

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیش نیاز در این درس، ارزشیابی آغازین قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: حضور علمی فعال در کلاس و انجام تکالیف تعیین شده (۳نمره)

ارزشیابی پایانی: براساس عملکرد دانشجو معلم در آزمون پایانی نیمسال (بازپاسخ، بسته پاسخ و یا ترکیبی) خواهد بود (۱۲نمره)

کارپوشه: کلیه گزارش‌ها از تکالیف عملکردی به همراه باز خورد های داده شده توسط مدرس در کار پوشه دانشجو معلم ضبط و مبنای ارزشیابی قرار می‌گیرد (۵نمره)

